

Femton förslag för ett bättre studerandeinflytande på yrkeshögskolan.

SFS

Sveriges förenade studentkårer

Sammanfattning

SFS har fått i uppdrag av Myndigheten för Yrkeshögskolan att utreda och presentera ett förslag på hur studerandeflytandet skulle kunna organiseras och stärkas på yrkeshögskoleutbildningen. Utredningen har skett genom intervjuer och platsbesök på olika utbildningar runt om i landet, utvalda baserat på en mängd olika kriterier. Utredningen har skett med fokus på studerandeflytande och kvalitet, då detta är något som framförallt rör de studerandes situation i hög grad, men även anordnare och myndigheter.

Efter analys av materialet ges följande rekommendationer till Myndigheten för Yrkeshögskolan.

- Myndigheten bör ställa krav på utbildningsanordnare att redovisa att det anordnats klassråd åtminstone fyra gånger per år. Det ska finnas rutiner för studerandeflytandearbete som ska finnas nedskrivna och granskas i tillstånds- och tillsynsprocessen av myndigheten.
- Rutiner för hur klassråd, utbildningsråd och skolråd kan se ut bör tas fram av myndigheten. I samband med detta behöver även anordnarna strukturera sina utvärderingar och återkopplingsmekanismer på ett förutsägbart sätt för de studerande, så att de kan hanteras i en demokratisk mötesform. Myndigheten behöver även ta fram särskild information som riktar sig till de studerande kring vilka rättigheter och skyldigheter som de har.
- Myndigheten behöver se till att ett studerandeskyddsombud väljs och utbildas.
- Det bör upprättas förslag på hur en alumnverksamhet samt fadderverksamhet kan se ut ute hos anordnarna. Även möjligheten för samarbete med lokala högskolor eller universitet samt studentkårer bör utredas av myndigheten.
- Myndigheten behöver undersöka möjligheten för studerande vid yrkeshögskoleutbildningen att få representation på riksnivå genom lämplig organisation.

1. Introduktion och bakgrund

SFS fick hösten 2013 uppdraget att utreda och ge förslag på åtgärder för ett bättre studerandeflytande på yrkeshögskolan. Anledningen var att SFS har stor erfarenhet av att arbeta med inflytandefrågor, i såväl vuxenutbildning som inom universitets- och högskoleutbildning.

Att ta vara på de studerande som resurs kräver ett strukturerat arbete med studerandeflytandefrågor, som gör att hela arbetet blir förutsägbart och transparent. På det viset vet de studerande vad som förväntas av dem, hur de kan lämna feedback, vilken återkoppling de kan få och på vilken nivå den bör ligga och kan anpassa sig därefter.

Att de studerande får ett större inflytande över sina utbildningar betyder inte att de ska vara med och bestämma allt, men det innebär däremot att de alltid ska känna sig hörda och förstår varför en situation är som den är. Kring begreppet studerandeflytande finns en förvirring från såväl anordnare som från studerande som skapar en skepsis kring att arbeta med studerandeflytandefrågor. Därför är det viktigt att redan i inledningen av rapporten klargöra att rapporten inte förespråkar en total demokrati inom själva utbildningen.

Det är också viktigt att förstå att en utbildning består av fler moment än att lära studerande saker utantill. Detta betyder att en studerande måste kunna förstå sin utbildning och kontexten den finns i, det vill säga hur tankarna har gått när den utvecklades, vilka behov den är tänkt att fylla och vilka utvecklingsmöjligheter som finns. Med ett aktivt studerandeflytandearbete så blir de här kopplingarna klara när de studerande får delta i utvärderingsprocessen, i planeringsprocessen eller i andra processer som finns ute på utbildningarna.

I rapporten presenteras först en nulägesanalys som visar de områden som identifierats som problematiska vid platsbesöken runt om i landet. Analysen framhäver hur det ser ut på utbildningarna idag, och fokuserar på framförallt de delar som rör studerandeflytandet.

Den andra delen av rapporten är tänkt att direkt koppla tillbaka till det som tas upp i nulägesanalysen och adressera den problematik som tagits upp där. Tanken är att lösningsdelen ska läsas med kvalitet som det övergripande målet. I slutsatsen presenteras förslag på hur myndigheten skulle kunna jobba vidare med studerandeflytandefrågor i framtiden.

1.1 Fördelar med ett stärkt studerandeflytande

Hög kvalitet i utbildningen är något som både anordnare, myndigheter och studerande eftersträvar. Det är ett komplext begrepp som det finns flera olika definitioner av.

En utbildningsanordnare som arbetar proaktivt med att få till ett strukturerat studerandeflytande kan utveckla utbildningens kvalitet. Brister kan medföra att kvaliteten blir så låg att anordnaren inte får lov att starta en utbildning nästa gång eller att utbildningen får anmärkningar i tillsynen. En utbildningsanordnare är beroende av ett gott rykte eftersom den bästa marknadsföringen är mun till mun och att de studerande får jobb efter utbildningen inom det område de utbildats för. Därför bör det vara i anordnarnas intresse att använda studerandeflytandet som den kvalitetsfaktor det faktiskt är.

Ett ökat och strukturerat studerandeflytande är en kvalitetsgaranti. Studerande som vistas i en utbildning varje dag upptäcker svagheter i utbildningen snabbt och är en bra resurs att ta till vara på när det gäller att säkra en utbildnings kvalitet.

I det här sammanhanget betyder kvalitet:

- Att utbildningens innehåll matchar de behov som rättfärdigade starten av utbildningen från första början.
- Att de studerande får lära sig det som utlovas i kursplaner, att deras kompetens kommer att efterfrågas och att de pedagogiska metoder som används är bra och välbeprövade för sammanhanget.
- Att de studerande har möjlighet att ta igen missade moment för att inte bli stående med en halvfärdig utbildning.
- Att en utbildning är upplagd på ett sätt som gör att studerande kan ta den till sig utan att utsätta sig för någon form av hälsorisker.
- Det finns rutiner för att kontinuerligt säkra utbildningarna mot kvalitetsbrister, och rutiner för att åtgärda eventuella brister som uppstår trots ett proaktivt arbete.

Yh-utbildning är en förhållandevis fri och flexibel utbildningsform med ett betydligt kortare regelverk i jämförelse med högskolan. Högskoleförordningen fastslår exempelvis var studenter har rätt att vara representerade medan yrkeshögskoleförordningen bara fastslår att studerande ska ges möjlighet till insyn och påverkan i utbildningen.

Eftersom förordningen är så ospecifik när det gäller studerandeflytande behöver myndigheten ta ett större ansvar för att se till att det finns ett fungerande studerandeflytande, framförallt för att kvaliteten på utbildningarna ska kunna bevakas.

1.2 Demokratiträning för framtiden

En del anordnare ser en demokratisk utbildning som en träning för framtiden. Många av de som läser på yrkeshögskoleutbildningar kommer att komma i kontakt med demokratiska organisationer senare i livet och måste vara aktiva i dem. Det kan vara allt från kooperativ till fackföreningar, och därför ser många utbildar det som extra viktigt att de studerande förstår de demokratiska spelreglerna som finns. Vissa lägger därför lite extra vikt vid att lära ut just demokratiska processer under utbildningen.

Just vad gäller studerandeflytande är detta särskilt viktigt för de som kommer direkt från gymnasiet. De har ofta sett elevrådsarbete under sin gymnasietid och tror att det är så påverkansarbete fungerar ”i verkligheten”. Särskilt synligt är det på utbildningar som delar lokaler med gymnasieskolor och som därför naturligt lyfter en del av sina studerande direkt från de som slutat gymnasiet året innan.

Att ”träna” studerande i demokratiska arbetsformer är bra för alla studerande som kommer att kunna delta i samhället på ett annat sätt då det blivit vana att organisera sig under sin utbildning. Det är en viktig kunskap som de som läser ”får på köpet” samtidigt som de läser sin utbildning och påverkar den i en positiv riktning.

2. Metod

Arbetet med rapporten är framförallt baserat på kvalitativa intervjuer. Utbildningarna har utsetts i nära kontakt med myndigheten, och har valts ut baserat på geografisk plats, utbildningens längd, utbildningens form och hur länge utbildningsanordnarna varit med. Vikt har även lagts vid att utbildningar från alla utbildningsområden ska ha möjlighet att komma till tals, utom inom miljöområdet då det i år inte bedrivits några utbildningar där.

Intervjuerna gjordes i grupp, på plats på utbildningen och uppdelat i två omgångar, en med studerande och en med personalen (framförallt utbildningsledning men ofta även pedagogisk personal). I de fall personalen bett att få ut frågorna på förhand har de skickats ut, men generellt har ingen förberedelse krävts av de som intervjuats.

Intervjuerna har varit semistrukturerade, vilket innebär att utredaren har låtit samtalet flöda tämligen fritt och spontant, men samtidigt haft en lista med frågor som använts för att styra samtalet. Upplägget valdes eftersom det ger deltagarna möjlighet att prata och reflektera med varandra under intervjun.

Utöver intervjuerna med studerande och utbildningsledning har även företrädare för MYhs tillstånds- och tillsynsavdelning, samt företrädare för Sverige auktoriserade utbildningsföretag (SAUF) intervjuats. Intervjuerna här har gått till på liknande sätt. YH-förbundet har getts möjlighet att medverka men har valt att inte göra det. Dock har styrelsemedlemmar i YH-förbundet påträffats under intervjuerna på skolorna, vilket innebär att input från YH-förbundet inte missats.

Totalt genomfördes 12 intervjuer med anordnare och studerande, 2 med myndighetsföreträdare och en med företrädare för branschorganisation. Uppskattningsvis har cirka 80 studerande, 30 utbildare och 5 andra medverkat i utredningen.

Utöver intervjuerna har det även gjorts en extensiv inläsning av myndighetens material.

3. Problembild

Under informationsinsamlingen har det blivit tydligt att utbildningarna har betydande skillnader och har olika förutsättningar för att kunna bedriva ett arbete med ett strukturerat studerandeflytande. Nedan följer en inventering kring den situation som blivit tydlig under platsbesöken.

Till en början kan det konstateras att en stor majoritet av utbildningsanordnarna anser att det är viktigt med studerandeflytandet i utbildningen. Hur varje enskild anordnare arbetar med studerandeflytandefrågor är unikt, men de flesta anser att de genom just sitt arbetssätt främjar ett bra studerandeflytande

3.1 Negativa attityder till studerandeflytande

Vissa anordnare anser att studerande på yh-utbildningar inte bör ges för stort inflytande, då utbildningarna framförallt är till för näringslivets behov och inte för de studerandes. Denna uppfattning sprider sig till studerande som då inte anser att det är meningsfullt att påpeka brister i utbildningen eftersom de inte åtgärdas ändå. Detta blir problematiskt för anordnaren som då missar en

möjlighet att förbättra utbildningen och för de studerande som kanske får en utbildning som inte är så bra som den kunnat vara.

Ett förhållningssätt som exkluderar studerande från inflytande i utbildningen blir problematiskt eftersom de studerande är de som oftast uppmärksammar brister först. Risken blir alltså att brister i utbildningen hinner bli så allvarliga att det är först vid eventuell tillsyn av MYh som de uppmärksammas. Då kan det oftast vara försent att åtgärda bristerna för studerande som redan har gått genom det bristfälliga momentet i sin utbildning.

3.2 Studeranderepresentanterna i ledningsgruppen har oklar roll och förankring

Enligt yrkeshögskoleförordningen ska det finnas studeranderepresentanter i utbildningens ledningsgrupp. Det har det funnit i samtliga fall vid våra besök, men det varierar i stor grad hur mycket de studerande involveras i ledningsgruppens arbete och hur de utses.

Såväl anordnare som studerande framhåller att det är ett problem i många fall att ledamöter till ledningsgrupperna väljs tidigt i terminen, i vissa fall redan första dagen på utbildningen då de inte hunnit lära känna varandra.

Det kan mycket väl visa sig att den person som hade lätt att tala för sig redan under första dagen på utbildningen hade varit ett mindre lämpligt val av någon anledning några veckor senare. Ett annat problem är att studeranderepresentantens roll inte är klar. Den som ställer upp till val har knappa kunskaper om vad som förväntas av denne och vilket ansvar det innebär att bli vald till representant. Denna brist på kunskap kan försvåra den förankring som finns i gruppen eftersom gruppen vill ha en representant som för deras talan. Problematiken knyter även an till när själva valet ska ske, då oftast de studerande lämnas ensamma att förrätta ett val vars syfte är oklart. Det är också oftast svårt att ersätta en person som ser ledningsgrupparbete som en kontaktyta med en arbetsgivare, istället för ett forum där frågeställningar från personens klasskamrater tas upp.

3.3 Oklara organisationsformer

Frågan om huruvida en studerandekårsstruktur vore lämplig även på yh-utbildningar har lyfts på en mängd olika platser och vid olika tillfällen. De flesta anordnare känner dock att en kårstruktur är svår att upprätthålla. Argumenten är att många studerande är inne en jämförelsevis kort period, utbildningen har många långa praktikperioder och det är svårt med överlämningar mellan olika kullar. Det finns också risker att utbildningar helt försvinner ett eller två år och sedan startas upp igen. Därför är det svårt att kopiera över den struktur som kårer har vid universitet och högskolor till yh-utbildningar och istället bör fokus läggas på att hitta andra organisationsformer.

Det finns dock vissa undantag när någon form av studerandeförening är rimlig att bilda, och det gäller framförallt de allra största utbildningsanordnarna. Om det finns tillräckligt många studerande hos en anordnare, åtminstone cirka 300 studerande, så kan det finnas underlag. Hur föreningen organiseras är idag helt upp till anordnaren men då de allra flesta anordnare har betydligt färre studerande så är en kårstruktur inget som går att rekommendera generellt. Det är också önskvärt att initiativet att starta en sådan förening kommer från de studerande, men ett mer pragmatiskt synsätt där anordnaren hjälper till är acceptabelt.

3.4 För många ad hoc-lösningar

Ett annat argument som utbildningsanordnare använder mot en strukturerad och formell kår (och strukturerat inflytande i allmänhet) är att kontaktvägarna mellan ansvariga och studerande hos anordnaren är korta. Det är enkelt för studerande att komma i kontakt med ansvariga för att lösa småproblem så länge allt fungerar i utbildningen. Det är först när och om det uppstår svårigheter det kan bli problematiskt för de studerande att veta vilken väg de ska gå för att förbättra situationen.

Därför finns det ett behov av att ha nedskrivna rutiner för vilka påverkansvägar som finns och hur de studerande kan använda dem. Påverkansvägarna kan röra allt från att de studerande har möjlighet att utvärdera, gå igenom utvärderingsresultat ensamma eller tillsammans med personal eller kanske till och med en lista över vilken personal som har vilket ansvar. En del anordnare har sådana rutiner i nuläget, men det saknas hos många.

En avsaknad av nedtecknade rutiner kan också minska transparensen och öka osäkerheten i utbildningen då den som läser utbildningen inte har möjlighet att förutse när utvärderingar kommer ske, när det förväntas att ett klassråd ska arrangeras eller hur studeranderepresentanterna ska ta med sig gruppen åsikter till ett ledningsgruppsmöte. Att det saknas nedtecknade rutiner är dessutom ett hinder för ett kontinuerligt arbete med studerandeinflytande, särskilt om det blir ett glapp mellan två olika utbildningsomgångar.

3.5 För få mötesplattformar

Studerande på utbildningarna är i de flesta fall intresserade av att engagera sig men deras engagemang skiljer sig från den traditionella formen av studeranderåd eller elevråd. De samlas på mötesplatser på nätet eller kring ett särskilt projekt som ska genomföras. Facebook och andra sociala nätverk spelar en stor roll för de som går utbildningarna, då de ofta kan samlas kring en fråga och diskutera den utan att bekymra sig för insyn från lärare eller andra obehöriga. Nätkommunikationen underlättar också eftersom det ibland kan finnas en del logistiska problem som gör att de studerande på en kurs inte kan träffas så ofta som de vill. Framförallt gäller det under praktikperioder eller på distansutbildningar.

Problemet gäller inte de utbildningar som hittar och använder sig av alternativa mötesplattformar, utan de utbildningar som inte gör det. Detta gör att det kan gå långa perioder mellan tillfällen då de studerande träffas och diskuterar sin utbildning.

3.6 Dålig information om rättigheter

Det har framkommit under informationsinsamlingen att de som läser utbildningarna har dåliga kunskaper kring vilka rättigheter och möjligheter de faktiskt har att påverka sin utbildning. Mycket av detta beror på att många kommer direkt från gymnasiet och utgår från att de inte kan påverka särskilt mycket. Andra, som kommer direkt från många år i arbetslivet har koll på vad de faktiskt kan kräva och hur de kan påverka, men känner att förväntningarna kring hur mycket de ska engagera sig i sin utbildning inte är klara.

3.7 Inte prioriterat av studerande

En del studerande säger att det är viktigt med inflytandefrågor, men att de inte har tid att ta tag i det. De känner att det är oklart vad de får ut av att engagera sig på ett personligt plan och tvekar därför att engagera sig. Många har familj och känner att de inte kan lägga tid och energi på att sitta med i exempelvis en ledningsgrupp. Anordnarna avsätter inte heller tid för att studeranderepresentanterna ska kunna organisera sig under själva utbildningstiden vilket gör att de studerande måste avsätta tid för engagemang på sin fritid.

Om de studerande tvingas använda sin fritid till studerandeflytande, finns risken att utbildningskvaliteten blir lidande. De studerande höjer då inte rösten om något inte fungerar i utbildningen vilket kan innebära att problem inte kan åtgärdas förrän det för sent.

Det ska dock sägas i sammanhanget att vissa anordnare är duktiga på att inkludera studerandeflytande i ordinarie verksamhet under skoltid, och inte tvingar de studerande till att göra det svåra valet mellan att plugga och att engagera sig i sin utbildning. Ofta fungerar det väl hos äldre mer rutinerade anordnare som har större vana av att arrangera utbildningar, men det finns även äldre anordnare som inte har en vana av att inkludera studeranden i sina beslutsrutiner och utvärderingsuppföljningar.

3.8 Många är ovana att engagera sig.

Många som studerar har inte heller någon föreningsvana, och det kan till och med vara svårt för dem att sitta med på ett möte och ta hänsyn till alla demokratiska spelregler som finns i ett möte. Detta måste tas med i beräkningarna om en anordnare exempelvis bestämmer sig för att anordna ett "klassråd". Det kan handla om allt från att deltagarna inte vågar prata på mötet därför att de är rädda för att deras betygssättande lärare ska höra till att låta alla komma till tals i en diskussion.

3.9 Ledningsgrupperna inte prioriterade av branschföreträdare

Under besöken ute hos anordnarna har det ibland framkommit att det är svårt att engagera branschrepresentanterna i ledningsgruppernas arbete. I många fall prioriterar de annat arbete framför deltagande i arbetsgrupperna, vilket gör att ledningsgruppsmöten ibland blir skjutna på framtiden och att viktiga beslut blir hängande i luften.

Att möten blir skjutna på framtiden gör att det finns en risk att beslut som rör studerande blir lidande i större eller mindre grad. Detta blir framförallt problematiskt när det rör beslut som påverkar de studerandes omedelbara situation och arbetsmiljö, men kan även skada viljan att engagera sig på längre sikt.

Studerande påpekade dessutom under intervjuerna att branschföreträdarnas frånvaro skickar signaler till dem att deras utbildning inte är särskilt viktig eller högt prioriterad, vilket gör att de tvekar på om deras utbildning verkligen är så bra som de fått höra. Dessa signaler visar också att den tiden som studeranderepresentanterna avsätter för sitt arbete i ledningsgruppen inte värderas lika högt som branschrepresentanternas.

3.10 Rädsla för konkurrens hindrar engagemang

Många studerande framhåller att en av anledningarna till att de är engagerade i sin utbildning är för att bibehålla utbildningens goda varumärke. De anser att anordnarens renommé är otroligt viktigt för att få ett bra jobb efter utbildningens slut. Kort kan detta sammanfattas med att om en utbildning får dåligt rykte, får de studerande inte de jobb de vill ha. Att vara mån om utbildningens varumärke kan också skapa en konkurrenssituation mellan den studerandekull som gör sin utbildning just nu och den som kommer efter. Detta gör att deltagarna tvekar till att lämna feedback just för att de inte vill att de som kommer efter ska få en bättre utbildning än de själva då det skapar en konkurrensfördel för efterkommande studerande på bekostnad av de nuvarande.

3.11 Brist på studerandeskyddsombud

Ingen av de utbildningar som besökts under intervjuerna har haft ett studerandeskyddsombud. Det är inget krav som ställts från MYhs sida, men det är uppenbart att det är något som skulle kunna vara förtjänstfullt på vissa ställen. Ibland har det framkommit synpunkter från studerande på såväl fysisk som psykisk arbetsmiljö. De studerande har upplevt att anordnaren inte alltid tar deras klagomål på allvar eller ofta hänvisar till ”att så här är det i verkligheten och på arbetsmarknaden”. Ett förhållningssätt som inte tar arbetsmiljöproblematik på allvar gör att utbildningskvaliteten påverkas negativt – må det bero på dåliga lokaler eller mobbning på utbildningsplatsen.

3.12 Oklara utsikter efter examen

Under våra besök ute hos anordnarna finns det vissa grupper studerande som inte har en klar karriärväg framför sig. Det är ofta lite bredare utbildningar med många potentiella arbetsgivare. Här känner många, att ett studerandeinflytande saknas i arbetet med att säkra studerandes position på arbetsmarknaden efter utbildningens slut. Det handlar om allt från att söka upp potentiella praktikplatser till att bjuda in gästföreläsare från potentiella arbetsgivare. Både studerande och anordnare känner att ett alumnnätverk, gärna drivet av studerande, saknas.

3.13 Avsaknaden av långsiktighet i utbildningen hindrar satsningar på studerandeinflytande

Det är ett problem att anordnare på grund av yrkeshögskoleutbildningens upplägg har svårt att få långsiktighet i verksamheten. Anordnarna lyfter själva problemet med att få talangfull personal att stanna då de söker anställningstrygghet på lång sikt, vilket en utbildningsanordnare ofta inte kan ge. Det blir också problematiskt att genomföra olika idéer och testa olika förslag som kommer fram genom exempelvis ledningsgruppen då det oftast är en anordnarna ofta har en kort period på sig att genomföra förändringarna. Detta kan avskräcka utbildningsanordnare från att göra satsningar som är kvalitetsdrivande, därför att de inte vet om de kommer att löna sig eller inte.

Detta påverkar i allra högsta grad studerandeinflytandet och efterfrågan på det. Det kan exempelvis röra långsiktiga förslag från de studerande kring ett moment i utbildningen. Det kan även röra inköp av utrustning som de studerande känner att de behöver för att kunna ta till sig så mycket av utbildningen som möjligt.

3.14 Oklarheter på myndighetsnivå

I nuläget sitter det en studeranderepresentant i Myndigheten för yrkeshögskolans insynsråd. Hur denna representant utsetts är det ingen på utbildningarna som känner till (eller ens visste existerade). Detta är problematiskt då det är viktigt för de som går en utbildning att veta att de även är representerade på riksnivå.

En annan problematik som finns på central nivå är att mycket av den information som myndigheten producerar inte når de studerande. Det är dels så att den inte blir fysiskt tillgänglig och de studerande söker inte heller upp den för att de inte känner till att den existerar. Det är också så att den informationen som faktiskt finns inte riktas mot de studerande, utan är en sorts allmän information till både utbildningsanordnare och studerande. Språket upplevs som onödigt komplicerat (myndighetssvenska) och inte tilltalande. Detta blir ett problem eftersom myndigheten behöver få ut information som rör de studerande.

4. Förslag för ett stärkt studerandeinflytande

I de förslag som läggs fram i den här rapporten, så ligger fokus på att skapa rutiner för att öka kvaliteten i utbildningen. Grundtanken i rapporten är att ett bra och strukturerat studerandeinflytande är gynnsamt för ett bra kvalitetsarbete.

4.1 Inför en lägstnivå

Det måste finnas en absolut lägstnivå för vad som ska kunna räknas som ett fungerande studerandeinflytande. Detta måste vara kvantifierbart så att det går att följa upp. Därför föreslår vi att anordnarna måste se till att det hålls åtminstone ett möte med hela studerandegruppen inför varje ledningsgruppsmöte. Det är de valda studeranderepresentanterna som ska hålla i mötet och det kan ske utan personal om de studerande så vill. Detta möte protokollförs och sparas. Protokollet ska tillgängliggöras på hemsidan, skrivs under av de som var på mötet och sedan kunna följas upp av myndigheten vid tillsynsbesök.

Det är också bra om myndigheten instruerar anordnarna om den tidigaste tidpunkten för val av studeranderepresentanter. Studerandegruppen behöver lära känna varandra innan val sker.

4.2 Myndighetens informationsuppdrag

Myndigheten spelar en stor roll i att skapa ett bra studerandeinflytande. Det är myndigheten som måste instruera utbildningsanordnarna kring vad myndigheten förväntar sig att de gör. Myndigheten måste också visa klart och tydligt vilken roll de anser att studeranderepresentanterna har i ledningsgruppen. Därför behöver myndigheten göra följande insatser:

- Ta fram informationsmaterial riktat till alla studerande om vad myndigheten gör. Materialet behöver vara tilltalande att läsa för en studerande som får mycket information i terminsstarten.
- Förbättra dispositionen på myndighetens hemsida så att studerande lättare kan hitta information som rör dem.
- Ta fram informationsmaterial till studeranderepresentanter, om hur deras roll ser ut i ledningsgruppen, vilken typ av frågor som kan lyftas där, deras ansvar gentemot sina kamrater och hur de går tillväga för

att anmäla brister i en utbildning. I materialet ska även skillnader mellan offentliga och privata samordnare framgå, samt lite generell information kring yrkeshögskolekonceptet där det bland annat förklaras hur en anordnare ansöker om utbildningen, att tillstånd ges för två år i taget och vilka rättigheter och skyldigheter en studerande har.

- Anmälningfunktionen hos myndigheten behöver få en mer framträdande roll i det material som myndigheten producerar på såväl nätet som i tryckt form. Det är även viktigt att denna möjlighet marknadsförs mellan anordnare och studerande. Det är en viktig trygghetsfunktion för den som läser en utbildning.

4.3 En digital mötesplattform

En del skolor använder redan digitala mötesplattformar i undervisningen där de studerande själva kan skapa mötesplatser. Andra studerande använder Facebook vilket är bra i sig då det gör mötesplatsen geografiskt obunden, men exkluderar samtidigt de som inte använder sig av Facebook av olika skäl. Därför föreslås myndigheten se över möjligheten att skapa ett nätverk likt Folkbildningsnätet (som folkhögskolorna använder sig av) som alla studerande, anställda, myndighetspersonal och andra berörda kan använda sig av. Systemet ska göra det möjligt inte bara för studerande att få diskutera själva sinsemellan, utan skapar även en kommunikationsväg mellan studerande, anordnare och myndighet.

En digital mötesplattform skapar förutsättningar även för de som inte har möjlighet att stanna efter undervisningstid av olika anledningar att delta i diskussioner som i stor utsträckning kan påverka kvaliteten på deras utbildningar. Problematiken med att involvera distansstuderande i påverkansarbetet blir också mindre och det blir lättare för studerande att samlas kring och diskutera sakfrågor, istället för att skapa en studerandekår.

Mötesplattformen kan självfallet utvecklas för att även användas i undervisnings- och informationssyfte. Under uppbyggnadsfasen av mötesplattformen är det viktigt att det finns en referensgrupp bestående av både anordnare, studerande och myndighetsföreträdare för att bygga en plattform som faktiskt är användbar.

4.4 Utbildning för de studeranderepresentanterna

I rapporten har vi nämnt att arbetet är svårt för studeranderepresentanterna delta i konstruktivt kvalitetsarbetet då de inte vet vad de förväntas göra eller hur en ledningsgrupp fungerar. Därför bör myndigheten ta fram en utbildning, förslagsvis en fysisk utbildning till de som väljs som studeranderepresentanter. Utbildningen bör utlokaliseras i landet och hållas upprepade gånger så att så många som möjligt kan delta utan att behöva resa alltför långt. Utbildningsanordnare behöver också ge de studerande tid att åka. Utbildningen bör handla om mötesteknik, lagar och regler som rör yrkeshögskolan, hur studerandeflytandearbete kan ske på ett demokratiskt sett, hur yrkeshögskoleutbildningarna styrs nationellt och vilka privata aktörer som finns på marknaden.

Arbetet i ledningsgrupperna behöver också avdramatiseras (det kan ske genom utbildningen som nämndes ovan) men kan också genom att myndigheten visar anordnarna goda exempel på hur en ledningsgrupp kan användas mellan mötena. Därför bör myndigheten göra en inventering bland anordnarna för att se i hur utsträckning det förekommer.

4.5 Samarbeten

På flera av besöken nämndes det av både studerande och anordnare att de önskade fler samarbeten med högskolor och de lokala studentkårerna på de platser där det finns. Det finns flera kvalitetsfrämjande fördelar med ett sådant samarbete, bland annat utökas de studerandes kontaktnät, det finns större möjligheter att exempelvis låna föreläsare till varandra och det blir närmare för både anordnare och studerande att ta till sig de nya rön som forskas fram. Det blir även en närmare koppling till en annan sorts inflytande som de studerande kan dra nytta av och lära sig av.

Utöver de uppenbara fördelarna för studierna, så finns det även fördelar för den studiesociala arbetsmiljön. Som beskrevs ovan flyttar många till sina nya studieorter och har ofta gett upp hela sitt sociala nätverk för att flytta till den nya orten. Att inte ha någon social verksamhet på den nya studieorten kan därför påverka de studerandes resultat negativt. Kort sagt, mår studerande bra så presterar de bättre.

Studentkårerna vid landets högskolor och universitet har mycket social verksamhet för de studenter som läser där. Därför bör myndigheten undersöka hur studentkårerna ställer sig till att samarbeta med yrkesutbildningarna så att även studerande på yh-utbildningar kan få tillgång till exempelvis arbetsmarknadsdagar och sociala verksamheter.

4.6 Skapa ett early warning system

Många konflikter som uppstår ute på utbildningarna kan lösas tidigt om ansvariga känner till problemet. Som en enskild enkelt kvalitetshöjande åtgärd bör utbildningsanordnarna implementera ett tidigt varningssystem, eller early warning system. Systemet kan vara uppbyggt som ett anonymt formulär på nätet eller en brevlåda där den som upptäcker att något inte står rätt till på utbildningen kan lämna ett tips. Rutiner för hur de här tipsen hanteras ansvarar anordnaren själv för, men rätt använt kan de här tidiga varningstecknen användas för att undvika allvarliga problem.

4.7 Alumnnätverk

Anordnare bör uppmuntras att använda sig av sina alumner i utbildningen. Få är bättre vittnen om kvaliteten i en utbildning än de som gått den och sedan kommit ut i arbetslivet. De är en bra resurs som, med deras insikt om hur väl utbildningen är anpassad för arbetsmarknaden, kan komplettera en ledningsgrupp. De kan också ge input för en anordnare kring hur de bemöts ute på arbetsmarknaden, vilken status utbildningen har och liknande vilket kan hjälpa både anordnare och studerande att anpassa utbildningen ännu bättre.

4.8 Fadderverksamhet

På de utbildningar som har två årskullar igång samtidigt bör det finnas någon sorts fadderverksamhet. Som nybörjare på en utbildning är det svårt att veta vilka förväntningar som ställs på en och det är inte alltid utbildaren lyckas förmedla det på ett bra sätt under själva ansökningsförfarandet. Detta leder till missförstånd, att studerande hoppar av utbildningen eller blir besvikna för att utbildningen inte alls motsvarar deras förväntningar. Därför behöver anordnare få hjälp av myndigheten att ge goda exempel kring hur kunskap kan överföras genom fadderverksamhet från de studerande som just nu går utbildningen till de som planerar att söka en viss utbildning och de som just ska eller har påbörjat en ny utbildning.

Fördelarna med en fadderverksamhet är många, dels minskar avhoppen från utbildningen eftersom risken för missförstånd i ansökningsprocessen minskas. Anordnaren får dessutom en mer motiverad årskull att undervisa och de studerande har möjlighet att prestera bättre därför att de är med och kan vara högpresterande redan från början.

4.9 Utvärderingar

Utvärderingar med jämna mellanrum genom utbildningen fyller ett viktigt syfte, det ger anordnaren och studerande tillfälle att fundera och reflektera kring utbildningens upplägg och innehåll. Myndigheten behöver sätta ett krav på att utbildningsanordnare redan i utbildningens planeringsfas redovisar när det kommer ges möjlighet för de studerande att utvärdera kursen eller momentet och hur utvärderingarna sedan följs upp.

Det är viktigt dels ur tillgänglighetssynpunkt att känna till när det ges möjlighet att utvärdera, men det kan också ge högre kvalitet i den feedback som ges om de studerande känner till när de förväntas ge strukturerad feedback.

4.10 Klassråd – en organisationsform som passar fler

Att anordnarna försöker skapa studerandekårer rekommenderas inte om det inte finns tillräckligt stort intresse och tillräckligt stort antal studerande under samma tak. Det finns bra former för ett strukturerat inflytande ändå, klassråd är ett sådant exempel.

Klassråden ger möjlighet för de studerande att träffas, diskutera aktuella frågor med eller utan personal på plats och få återkoppling på sina utvärderingar. Men många utbildningsanordnare saknar rutiner för att ha klassråd. Därför är det viktigt att myndigheten sätter ett minimikrav på hur många studeranderåd som skall arrangeras - fyra per år strax innan ledningsgruppsmötena är lämpligt men det kan såklart anordnas efter behov. Myndigheten ska också ta fram riktlinjer för vad som skall diskuteras i klassråden, exempel på detta kan vara kursutvärderingar eller arbetsmiljöfrågor.

Mötena ska protokollföras och skrivas under av studeranderepresentanterna, och ska granskas vid varje tillsyn, framförallt för att säkerställa att ett klassråd har skett.

De exakta formerna för ett klassråd är individuella från anordnare till anordnare och kan skalas upp till skol- eller utbildningsnivå vid behov, men myndigheten behöver sätta ett minimikrav för att säkra kvaliteten i just denna del av arbetet. Myndigheten behöver också, utöver sin granskning ta fram goda exempel för hur arbetet sker ute hos de anordnare som redan idag arbetar med studerandeflytandefrågor.

4.11 Studerandeskyddsombud

Det finns idag inget krav på att det ska finnas studerandeskyddsombud på de olika utbildningarna. Personalen har ett skyddsombud, och då undervisningslokalerna är de studerandes arbetsplats bör det finnas krav från myndighetshåll att det även ska finnas utbildade studerandeskyddsombud på plats. I nuläget har de studerande ingen de kan vända sig till utöver personalen på plats om de känner att deras arbetsmiljö är dålig.

Därför föreslår vi att det införs krav om att det ska finnas minst ett studerandeskyddsombud med ersättare på varje utbildningsplats och att dessa skall utbildas.

4.12 Nedskrivna rutiner

Mycket av det studerandeinflytande som finns ute på utbildningarna idag sköts ad hoc. Så länge studerande och personal är nöjda med situationen fungerar det ganska bra, men när något sker som stör utbildningen så behöver det finnas väl genomtänkta rutiner för hur studerandeinflytandet ska säkras. Dessa rutiner kan naturligtvis omarbetas efter behov, men att de är nedtecknade och inskickade tillsammans med en utbildningsansökan vartannat år borgar för att utbildningsanordnaren har tänkt igenom strukturen.

Därför rekommenderas myndigheten att vid varje ansökningstillfälle även begära in ett dokument som visar hur studerandeinflytandet är organiserat hos anordnaren som söker för utbildningen och att detta material vägs in när bedömning görs. Vid tillsyn av utbildningen granskas även studerandeinflytandet, så att anordnaren följer rutinerna som denne själv ställt upp.

Viktigt att poängtera är att myndigheten måste sätta upp en rimlig miniminivå för vad strukturerat studerandeinflytande innebär i sammanhanget, så att anordnare vet vad som förväntas av dem.

4.13 Platsintervjuer vid tillsyn

Under platsbesöken har det getts indikationer på att det vid tillsyn inte alltid ges rättvisa bilder av de studerandes situation på en utbildning. Detta gäller framförallt då tillsynen består av telefonsamtal och brev. Därför är det viktigt att även platsbesök införs, då de som utför tillsynen får en möjlighet att sätta sig ner med de studerande och djupintervjua dem.

4.14 Både morot och piska

Många anordnare motsätter sig i nuläget fler regler från myndigheten. Samtidigt så är studerandeinflytandets struktur så pass icke-existerande att myndigheten behöver ta ett stort ansvar. Däremot så bör den anordnare som kan visa att den arbetar konkret med studerandeinflytande belönas på något sätt som myndigheten anser vara lämpligt.

4.15 Representation på riksnivå

I nuläget finns det en enda studeranderepresentant för yrkeshögskolan på nationell nivå som sitter i Myndigheten för yrkeshögskolans insynsråd. Detta är ett sårbart system, då legitimiteten för den valda studeranderepresentanten är nästintill obefintlig. Det kan också finnas fler grupper där de studerande bör vara representerade som ligger under myndigheten eller andra närliggande organisationer. Därför behöver myndigheten se över möjligheterna för att få bättre representation tillsammans med berörda organisationer för att få till en representation på nationell nivå.

5. Avslutning

Det står klart att det återstår mycket arbete för att få till ett strukturerat studerandeinflytande. Stegen som beskrivs i rapporten är en kontinuerlig process att genomföra och följa upp. Det kommer även att kräva vissa insatser från myndigheten och förändringarna kanske inte tas emot lika glatt överallt. Men förändringar behövs för de studerandes bästa. Att ha inflytande påverkar inte bara utbildningens kvalitet utan även hur intresserade de studerande är

att gå utbildningen. Ett strukturerat studerandeflytande är något som alla vinner på.

Nästa steg i processen mot ett stärkt studerandeflytande är att genomföra de förändringar som föreslagits i rapporten. SFS är gärna fortsatt med i processen.